

ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ ФАКТОР БОРБЕНЕ ГОТОВОСТИ

Пред савремену војну науку постављају се многи проблеми. Питање знатних па и револуционарних измена у начину извођења ратних дејстава је данас предмет опште дискусије. У вези с тим природно је да се сва досадашња схватања подвргну преиспитивању било да је реч о крупнијим или ситнијим проблемима. Због тога је сасвим умесно да се таквом преиспитивању подвргне и физичка обука у армији. Једно од њених основних питања јесте *улога физичке обуке* у борбеној способности трупе. У оцени те улоге могу у теорији и у пракси постојати врло различити ставови, али, нема сумње да је физичка способност један од значајних фактора борбене снаге. Уопште узев, борбена снага је производ морално-политичког, интелектуалног, физичког и материјалног фактора. Ти фактори се не сабирају већ множе. Математички речено, то значи: ако је један од фактора близак нули, онда је и укупан резултат близак нули. Наравно, њихова вредност није једнака ни теориски ни практично. Теориски, од морално-политичког фактора зависи мобилисање и покретање осталих људских снага и способности. Међутим, у пракси, на пример при задовољавајућем морално-политичком нивоу, може основни проблем бити физички или материјални фактор. Из тога произлази да у практичној акцији на борбеном оспособљавању трупе тежиште рада може бити врло различито постављено и да се може померати. Тако постављање тежишта условљено је тежњом да се у одређеном времену постигне максимално могући напредак у повећању борбене снаге.

Основни циљ мирнодопског рада и обуке јесте да се над евенуалним противником оствари што већа *надмоћност у борбеној снази*. При томе се, природно, тежи да надмоћност буде изражена свима факторима борбене снаге (морално-политичким, интелектуалним, физичким и материјалним), али то увек неће бити могуће. У таквим случајевима ће се настојати да се у неким од тих фактора створи што већа надмоћност (на пример у морално-политичком стању или у физичкој способности), а да се у осталима задржи што повољнији однос како би укупна величина борбене снаге превазишла противничку, јер однос у борбеној снази претставља базу за разраду основних прин-

ципа борбених дејстава. Наведени пример карактеристичан је за економски и културно заосталије земље.

Према томе, природно је да се као један од основних циљева обуке може поставити постизање *физичке надмоћности* над евентуалним противником. При напорима за остварење тога циља мора се поћи од физичког стања народа и од захтева које у физичком погледу поставља карактер савремених ратних дејстава.

Физичко стање народа

У физичком погледу сваки народ има посебне карактеристике, а исто тако и поједини друштвени слојеви и поједини крајеви. С обзиром на то да у неразвијеним земљама већи део становништва сачињавају сељаци оптерећени заосталим начином производње и живота уопште, то су код њих формиране специфичне физичке црте. Пре свега, сељак је навикнут да тешке физичке послове обавља по сваком времену, а услед културне заосталости код њега и превише долази до изражаја закон природног одабирања. Углавном добра али једнолична исхрана већег дела сељаштва, као и карактер поднебља, такође утичу на формирање физичких карактеристика. У целини узевши, сељак располаже знатном елементарном физичком снагом, прилично једнострано израженом и јако је издржљив. То једнострано физичко формирање условљено је, поред спорог развијања пољопривредне производње, и slabим развојем културе, а посебно фискултуре на селу.

Услед тога сељаку као основном извору за попуњу армија недовољно развијених земаља недостају у довољној мери значајне физичке особине, потребне за савремени рат, као што су: брзина, окретност, способност савладавања разних препрека, а нарочито водених, осећање за прецизне и fine физичке радње итд.

Добар део градског становништва у већини таквих земаља формирао је свој однос према физичком раду под утицајем разних заосталих схватања, што је довело до потцењивања физичког рада. На њега се гледало као на функцију најнижих друштвених слојева, односно као на нужно зло. Разуме се, таква схватања нису погодвала развиту фискултуре нити су могла допринети да се она афирмира као нераздвојна компонента квалитетног умног рада. Услед тога је и било природно да је носилац фискултуре била омладина, и то претежно са циљем *разоноде*.

Међутим, данашњи општи привредни развитак, као и социјална прегруписања која се врше под његовим утицајем, намећу потребу да се физичком васпитању доделе нова улога и циљеви. Основни циљеви којима данас тежи фискултурна активност јесу: повећање продуктивности умног и физичког рада, повећање одбранбене способности народа и, на крају, разонода. Остваривањем тих циљева и развијањем физичке способности народа у складу са друштвеним, а

посебно привредним потребама земље, ствара се, свакако, врло солидан темељ за што успешније овладавање физкултурним активностима за потребе армије. На пример, добар део физкултурног програма у јединицама мора данас имати за циљ постизање *опште физичке кондиције*. Међутим, било је пожељно да се тај циљ оствари пре доласка младића на отслужење војног рока.

У том циљу, поред осталог, вероватно не би било лоше ако би предмет физкултуре у свим школама постао предмет првог реда, са циљем да се завршетком школовања постигну врло високи физички квалитети свих ученика. У погодном моменту могло би се тамо где је то потребно размотрити и увођење обавезне физичке обуке сеоске омладине. Али, без обзира какве се мере предузимају, сигурно је то да кад се желе обезбедити високи физички квалитети народа, физичко васпитање не само да се не сме препустити стихији, тј. ђудима разних спортских организација и схватањима појединаца, већ се намеће потреба за изграђивањем снажне и чврсте организације за опште физичко васпитање. Несумњиво је да је то у друштвеном интересу, па према томе је и природно што друштво има такву обавезу и право. При томе је, наравно, пожељно да се физичким васпитањем народа обухвате и специфичне гране војне физкултуре, тим пре што баш оне захтевају дугогодишње увежбавање, а за то је војни рок очевидно кратак. Вероватно да не би било лоше размотрити скраћивање рока оним регрутима који су до ступања у армију постигли високе физичке квалитете, и то првенствено у војном погледу. У том смислу могле би се прописати одговарајуће (принципијелно високе) норме, па би по ступању у армију сви такви регрути били подвргнути комисијском испиту. На тај начин армија би стимулирала како општу тако и војну физкултуру код омладине, а тиме би се доприносило физичком васпитању народа уопште. Могле би се, такође, пронаћи одговарајуће форме за стимулирање физичке културе и код војних обвезника. На пример, у одређеном периоду могла би се комисијским путем вршити смотра физичке културе. Ко не би постигао одређене норме, био би позван на вежбу са циљем да их на њој постигне итд. Потреба да армија стимулира физкултурну активност у народу у савремено доба све више расте, јер је без тога немогуће постићи физичке квалитете народа потребне за савремене ратове. За остварење тих квалитета многе земље данас улажу велике напоре и предузимају низ разних мера.

Утицај ратних дејстава на физичко васпитање

Рат захтева највећа могућа морална, интелектуална, материјална и физичка напрезања. Ни у каквом послу, односно професији грађанског живота немогуће је код људи ни издалека развити оне квалитете који би им омогућили да издрже такве напоре. Чак се и војном обуком, која се иначе изводи под условима најприближнијим

рату, они тек приближно могу постићи. Стога је природно да и целокупна физичка обука народа и она у армији имају посебне циљеве и посебан садржај.

Морални циљеви физичке обуке

Физички начин живота људи несумњиво има знатан утицај на формирање њиховог карактера и њихових способности. Штавише, он је у томе један од важнијих фактора. Лак физички живот обично не погодује стварању јаких карактера. Отуда, свакако, има доста истине у познатој изреци: „У здравом телу — здрав дух“.

Пошто физичка обука захтева знатна телесна напрезања, која су условљена великом мобилизацијом воље, одлучност при савлађивању опасности, као и разне друге особине, то је несумњиво тачно да је она једно од значајних практичних средстава за развијање моралних квалитета. Искључиво теориски пут подизања моралних квалитета недовољан је уопште, а поготово у армији. На пример, храброст се може развијати баш упражњавањем разних физичких радњи које у себи садрже извесне стварне или привидне опасности; самопоздање се постиже у блиској борби — борбом ножем, мачевањем, боксом, рвањем, цију-цицом, односно цудо-ом итд.; издржљивост се ствара дуготрајним и напорним маршевима или вежбањима друге врсте; на артиљериску ватру привикава се одговарајућом имитацијом артиљериских експлозија итд., а слично томе постиже се и издржљивост при дејству авиона и тенкова; окретност, брзина реаговања и одлучивања, самосталност, с једне, и способност за колективно дејство, са друге стране, развијају се борбеним спортовима и спортским играма итд.

Наравно, при одређивању тежишта физичке обуке у моралном погледу треба имати у виду потребу да се посебно развију одређени квалитети или да се поправе извесне слабости, већ према оцени општег борбеног морала. У целини узевши, тежи се развијању одређених офанзивних и дефанзивних борбено-моралних квалитета према предвиђањима карактера евентуалних ратних дејстава. Чињеница је да ратна дејства разних армија имају толико општих колико и посебних карактеристика због разних друштвених, политичких, привредних, географских и војних (однос снага и наоружања по квалитету и квантитету) чинилаца који на њих утичу. Разне врсте дејстава, природно, захтевају и донекле различите моралне квалитете, па ће се с тим у вези одређивати и морални циљеви физичке обуке.

Постићи велике резултате у моралном погледу немогуће је без јаке физичке снаге и увежбаности. За људе слабе физичке кондиције довољна су нешто већа напрезања па да им се исцрпе и морална енергија. Отуда неки писци повезују храброст са физичком свежином војника. Без физичке, нормално, нема ни моралне енергије, а то значи не само да нестаје храбрости него и свих других моралних квалитета.

Утицај наоружања на циљеве физичке обуке

Руковање појединим борбеним средствима захтева специфичне физичке одлике. Пешак, артиљерац, везист, тенкист или пилот имају потребу да развију посебне физичке квалитете због различитих средстава којима рукују и због различитих начина на које се та средства употребљавају у борби.

Пошто се дејство јединица састоји из следећих елемената: покрета, ватре и удара, то и физичко васпитање, према томе, мора имати за циљ подизање *покретне, ватрене и ударне снаге* јединица и појединаца. Познато је како су све техничке промене утицале на примену и развитак покрета, ватре и удара, па не би било целисходно разматрати овом приликом и исправност разних ставова у том погледу. Али је неоспорна чињеница да је наступила револуција у ватреној моћи и да је она покрет и удар ставила пред низ нових проблема те се може рећи да покрет и удар заостају за ватреном моћи.

Из тога се несумњиво намеће, поред осталог, и потреба за усмеравањем војне обуке уопште, па и физичке обуке у смислу повећања покретљивости и ударне моћи што се посебно истиче код армија које у техничким и ватреним могућностима заостају. И у покретљивости се две армије услед различите техничке опремљености могу знатно разликовати. Слабије опремљена армија мора солидном физичком обуком да смањи ту разлику. Слично стоји и са ударним могућностима.

Према томе, остварење повољног односа у основним елементима борбене снаге (покрет, ватра, удар) може се добрим делом постићи и целисходном физичком обуком.

Утицај карактера операција

Већ је поменуто да под утицајем разних чинилаца и њиховог развитка долази до промена карактера офанзивних и дефанзивних операција, и то како у различитим временским периодима тако и у исто време код разних армија, због посебног стања и односа тих чинилаца од којих и зависи карактер операција. Чињеница је да се са развитком операција мењају и физичка напрезања у квантитативном и квалитативном смислу.

За физичка напрезања данас су од посебног значаја *растреситост* и с њом у вези ширина и дубина борбених поредака, као и *темпо, дубина и време трајања* операција. Као што је познато, ове карактеристике су се досад развијале у смислу повећања ранијих норми, па су, према томе, изазивале и повећање физичких напрезања. С правом се претпоставља да ће се и у даљем развоју та напрезања још више повећавати.

Некада је, на пример, *дубина борбених поредака* армија износила једва неколико километара, а у прошлом рату она је достигла 50 до 100 км. Претпоставља се да ће се дубина и ширина борбених по-

редака убудуће бар удвостручити. Очевидно је да то мора условити и знатно повећање физичких напрезања појединих елемената борбеног поретка.

Темпо операција је, такође, у непрекидном порасту. У минулом рату сматрало се нормалним освајање једног појаса одбране у току једног дана, а данас је у току једног дана могуће пробити и два појаса одбране. Из тога произилази да се и физичка напрезања морају оштро повећати.

Дубина операција у прошлом рату кретала се од 200 до 500 км; предвиђа се да ће се у будућности она знатно повећати. У вези с тим повећање се и *време* трајања операције које је у прошлом рату износило од 30 до 60 дана.

Када се све то има у виду, онда је јасно да се у будућем рату физичка напрезања морају знатно повећати. Растреситост поретка, темпо, дубина и време трајања операција и поред најшире примене механизације неће смањити физичка напрезања како би то привидно могло да изгледа, већ управо обрнуто. Наиме, огромна је разлика између физичких напрезања која је требало уложити у бици која је трајала један или неколико дана и напрезања у операцији која ће трајати неколико месеци. Разуме се да операције различитих карактера (услед различитог квантитативног и квалитативног односа снага, наоружања и остале опреме, карактера земљишта итд.) захтевају и различита физичка напрезања код два противника. Стога се у складу са ратном доктрином (која, поред осталог, предвиђа карактер евентуалних операција) морају разрадити и оперативни и тактички циљеви физичке обуке, а на основу њих и практични програми за извођење обуке. На тај начин долази се до најцелисходнијег уклапања физичке обуке у општу, односно у изградњу борбене снаге армије.

Природно је, дакле, што ће општи развитак ратних дејстава у новим условима изазвати и крупне проблеме у физичкој обуци. Општи преглед изнесен у овом чланку имао је за циљ само да на те проблеме укаже. Међутим, сваки од њих захтева посебну студију.